

Utbildningsdepartementet

Eskilstuna kommuns yttrande över remiss - SOU 2022:53 Statens ansvar för skolan - ett besluts- och kunskapsunderlag

Eskilstuna kommun har fått möjligheten att yttra sig över remissen SOU 2022:53 Statens ansvar för skolan - ett besluts- och kunskapsunderlag.

Remissen är ett betänkande och uppdraget har varit att ta fram ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap för skolan, samt andra alternativ som stärker statens ansvar för skolan utöver att staten blir huvudman.

I betänkandet presenteras två alternativ för att utveckla ett nytt skolsystem. Alternativen gäller förskoleklass, grundskola, fritidshem, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola samt komvux. Förskolan berörs inte i detta betänkande.

Eskilstuna kommun delar utredningens bild av att nuvarande utbildningssystem brister i sin likvärdighet och att det är av stor vikt att identifiera relevanta lösningar för att öka likvärdigheten. Eskilstuna kommun ifrågasätter om ökad kvalitet i undervisning, ökade kunskapsresultat och en ökad likvärdighet kan säkerställas i och med ett förstatligande.

Eskilstuna kommun instämmer i utredningens slutsats att ett fullgånget förstatligande, alternativ 1, är en omotiverat stor förändring.

Eskilstuna kommun vill betona att utredaren har haft i uppdrag att föreslå hur de identifierade problemen kan lösas med ökad statlig styrning. Det innebär att andra lösningar inte finns med i utredningen.

Skolan är en medborgarnära verksamhet och även med ett statligt huvudmannaskap kommer den behöva vara lokalt förankrad. Att bygga upp en lokal statlig organisationsstruktur för detta i stället för att stärka kommunernas förmåga att bedriva skolverksamhet på ett mer likvärdigt sätt framstår som en drastisk förändring med osäkra resultat.

Eskilstuna kommuns bedömning är att andra lösningar i första hand ska ses över som att stärka kommunernas förmåga, skapa en mer samlad myndighetsstruktur samt att se över hur statsbidrag fördelas och används som styrmedel.

Om fortsatta utredningar av en övergång till ett förstärkt statligt ansvar genomförs kommer det bli centralt att se över på vilket sätt de positiva effekter vi har av dagens system (närhet till beslut, samverkan och samarbete med andra och kopplingen till förskolan) kan bibehållas med en starkare statlig styrning.

Skolan gynnas inte av en ryckighet i beslut och styrning. Eskilstuna kommun delar utredningens slutsats att det behövs en långsiktig politisk enighet för att skapa långsiktiga förutsättningar för en lyckad förändring.

Eskilstuna kommun anser även att lokalfrågan behöver utredas utförligt. Vilka konsekvenser kan ett förstatligande få för det kommunala planmonopolet? Hur ska en samverkan mellan kommun och stat se ut? Skenande lokalkostnader är redan idag en stor utmaning för skolans verksamhet, och här behöver eventuella fortsatta utredningar se över så att ett statligt övertagande inte innebär ökade lokalkostnader på bekostad av minskade resurser till undervisning.

Demokratiska aspekter

Eskilstuna kommun vill lyfta de demokratiska utmaningar som ett förstatligande av skolan kan innebära. Som utredningen beskriver är det kommunala självstyret grundläggande för den svenska demokratin. Möjligheten till lokalt och regionalt inflytande kan stärka legitimiteten för det politiska systemet och möjligheterna till ansvarsutkrävande. Sverige är fortfarande en mycket stark demokrati, med invånare som har hög mellanmänsklig tillit och högt förtroende för myndigheter. Men även i vårt land finns indikationer på att tilliten och förtroendet minskar och att polariseringen i vissa frågor ökar.

Eskilstuna kommun anser att nuvarande utredning inte tillräckligt analyserar och problematiserar kring de demokratiska utmaningar och konsekvenser som ett ökat förstatligande av skolan skulle kunna få. Vad innebär det för den lokala demokratin att beslut om stora delar av kommunernas nuvarande budget förflyttas längre bort från medborgarna? Hur tydligt blir ansvarsutkrävandet när besluten flyttas längre bort från de personer som berörs? Vilka negativa och positiva konsekvenser skulle detta kunna få utifrån ett demokratiskt perspektiv? Och vad händer när beslut kring exempelvis resursfördelning fattas av en tjänsteperson någonstans med stora svårigheter för exempelvis vårdnadshavare att utkräva ett ansvar?

Konsekvenser för Förskolan

Utredningens uppdrag omfattar inte förskolan. Som utredningen visar påverkar båda alternativen indirekt förskolan men påverkan är avsevärt större om alternativ 1 skulle genomföras.

Eskilstuna kommun anser att det är olyckligt att förskolan inte inkluderats i utredningens uppdrag då en fullständig konsekvensbedömning kring ett förstatligande av hela utbildningsystemet inte har belysts.

Eskilstuna kommun anser att inkludera förskolan i ett fortsatt utredningsarbete är centralt för att till fullo förstå och se konsekvenserna av ett förstatligande av skolan. I detta arbete är det oerhört viktigt att väga in vilka konsekvenser som alternativ 1 (olika huvudmän) skulle få för förskolans verksamhet, men även för barnen i förskolan.

Det finns uppenbara risker med att alla skolformer inte har samma huvudman. En identifierad risk med olika huvudmän för samtliga skolformer är att det kommer försvåra för kommunerna att ha en röd tråd genom hela skolsystemet.

Eskilstuna kommun vill betona vikten av att förskola och skolan behöver arbeta tillsammans för att kunna möta alla barn under hela dagen för att kunna skapa ett sammanhållet skolsystem som främjar alla barns rätt till utbildning. Olika huvudmän skulle försvåra detta synsätt och arbete.

Eventuella fortsatta utredningar behöver belysa riskerna med olika huvudmän såsom utmaningar i samverkan mellan stat och kommun på organisationsnivå men även vad ett delat huvudmannaskap skulle kunna få för konsekvenser för det enskilda barnet utifrån ett likvärdighets perspektiv och möjligheter att tillhandahålla utbildning av god kvalitet.

Parallella målstrukturer

Utredningen nämner även de utmaningar i alternativ 2 som innebär att delar av den problematik som finns med parallella målstrukturer och lokalpolitisk styrning som inte alltid stödjer de nationella målen kommer att finnas kvar. Utredningen belyser att den statliga styrningen kommer behöva se annorlunda ut i alternativ 1 och 2.

Eskilstuna kommun delar utredningens bedömning att staten även i alternativ 2 bör se över den statliga styrningens inriktning, omfattning och utformning så att styrningens olika delar bildar en helhet som stärker skolsystemets kapacitet att tillhandahålla utbildning av god kvalitet.

Eskilstuna kommun anser att fortsatta utredningar behöver belysa och bedöma på vilket sätt denna förändrade statliga styrning påverkar de parallella målstrukturer som kommer finnas kvar och vilka konsekvenser detta kommer ha för att nå en förstärkning av skolsystemets kapacitet att tillhandahålla utbildning av god kvalitet.

Konsekvenser för vuxenutbildningen

Eskilstuna kommun vill lyfta att brister i likvärdigheten och kvaliteten inom vuxenutbildningen är ett centralt område att komma till rätta med. När det gäller vuxenutbildningen generellt behöver det beaktas att det i den målgrupp som finns inom vuxenutbildningen idag (som dessutom varierar betydligt mellan olika kommuner) finns många elever som har behov av individanpassade lösningar och stöd. Detta innebär att mycket samverkan mellan olika verksamheter inom kommunen sker men också med andra aktörer (andra utbildningsanordnare, arbetsförmedlingen, lokala näringslivet, regionen mfl).

Risken med ett statligt huvudmannaskap är att det i stället för att leda till en ökad likvärdighet, leder till en ökad likformighet. En flexibilitet utifrån kopplingen till det lokala eller regionala näringslivet och dess specifika behov av utbildad arbetskraft behöver vara en integrerad del i vuxenutbildningens struktur om huvudmålsättningen med verksamheten ska vara att förflytta människor mot arbete och egen försörjning.

Det behöver i fortsatta utredningar ses över om och hur det skulle vara möjligt med ett statligt huvudmannaskap för vuxenutbildningen och om och hur detta skulle innebära en större likvärdighet och en förbättrad kvalitet utan att man tappar den lokala förankringen. Att staten tar ett större ansvar för detta med en än tydligare styrning i form av en sammanhållen ram i form av mål, regler, krav och finansiering är därför önskvärt.

Ekonomiska konsekvenser

Eskilstuna kommun har svårt att ta ställning till de olika alternativen i utredningen då de ekonomiska konsekvenserna för kommunen inte går att överblicka. Ekonomiska konsekvenser för respektive kommun bör tydliggöras för de olika alternativen i kommande utredningar.

Områden som bör förtydligas i kommande utredningar:

-Ska fastigheterna tas över av staten? Vilket värde ska de tas över till?

-Det anges att staten ska bestämma var skolorna ska lokaliseras. Eskilstuna kommuns bedömning är att det inte är rimligt att kommunen ska finansiera skolskjutsar när vi inte har mandat avseende lokalisering.

-Vidare framgår att kommunen ska ta över elever som inte lyckas genom det kommunala aktivitetsansvaret. Kommunledningskontoret ser en risk att staten/skolan därför inte har incitament att ta tag i problem i ett tidigt stadium.

- Eskilstuna kommun ser också risk att vissa synergier uteblir, särskilt då förskola ej föreslås ingå i reformen, tex:

- Idrottshallar som även brukas av kultur- och fritidsförvaltningen med flera.

- Gemensamma kök för skola, förskola och äldreboende. Här har kommunen en strategi att i möjligaste mån försöka samlokalisera dessa byggnationer för att kunna samnyttja exempelvis kök.
- Satsningar som kommunen gjort avseende tex heltid som norm, där personal kan arbeta inom flera verksamheter försvåras. Även satsningar inom trygghet
- Det kommer att bli svårt att banta kommunoverhead i samma utsträckning som den del av kommunens verksamhet som försvinner, framförallt för mindre kommuner.

Konsekvenser för hållbar utveckling

Utredningen har haft i uppdrag att analysera konsekvenser av ett statligt huvudmannaskap i förhållande till målet om en mer likvärdig utbildning och högre kunskapsresultat.

I flera av konsekvensbedömningarna görs antagandet att en ökad statlig styrning leder till ökad likvärdighet och förbättrade resultat, främst baserat på att utredningens bedömningar syftar till att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten bland annat genom att förändra systemet för att fördela resurser så att det i högre utsträckning anpassas till elevernas behov och förutsättningar. Merparten av konsekvensbedömningarna är av en sådan karaktär att det inte är möjligt att ta ställning till förslagets påverkan bland annat på trygghet, jämställdhet, integration och barnrätt på lokal nivå.

Eskilstuna kommuns bedömning är att kommande utredningar behöver fördjupa konsekvensbedömningar utifrån trygghet, jämställdhet, integration, barnrätt och funktionsrätt.

ESKILSTUNA KOMMUN